

## **Rigorile și valențele bibliografiei analitice**

*Prof. univ. dr. Ion Stoica*

Sub presiunea contemporană a cantității și a diversității documentare, investigarea, semnalarea, ordonarea și analiza surselor, ca misiune haotică ca misiune principală a gândirii și a exercițiului bibliografic, devine o întreprindere fără de care cercetarea își poate rata obiectivele, iar cosmosul cultural se transformă într-un univers haotic.

Spațiul reflectării infodocumentare, mereu mai larg și, în același timp, mereu insuficient acoperit, copleșește și înspăimântă, încurajează și invită la angajare.

Numai acțiunea bibliografică, vizionară și critică, susținută și metodică, poate oferi soluții. Instrumentul bibliografic nu mai joacă doar rolul de simplă proteză de memorie, ci își arogă, pe drept, un rol de Cicerone indispensabil.

Nimeni nu și-ar putea imagina cultura modernă și progresele contemporane ale cercetării în toate câmpurile de cunoaștere, cu deosebire după apariția tiparului, fără bibliografie. Bibliografia este marea creatoare de ordine și de siguranță care, în diferite ipostaze, ghidează și susține toți pașii reconsiderării critice și valorificării trecutului, este disciplina formativă care transmite indivizilor și societății sensurile îngemănate ale valențelor cantitative și calitative ale acumulărilor și ierarhizărilor permanente din sfera intelectuală.

Dar bibliografia analitică este mai mult decât atât. Ea reprezintă un efort de înțelegere și de preluarea a cunoașterii tradus în coduri specifice și condensat în forme aparent rigide, dar, în fapt, puternic expresive. Pătrunzând dincolo de suprafața elementelor de simbolizare infodocumentară, bibliografia analitică scotocește și descoperă componente și structuri pe care le aglutinează dintr-o perspectivă critică integratoare. Analiza cuprinde câmpuri diverse, pune în valoare date și informații culese din surse variate, eterogene și dispersate, care se încarcă de sensuri sub lumina scopului urmărit și cu ajutorul unor competențe specifice.

Sinteza critică rezultată este o entitate nouă, relevantă, prin interpretările bibliometrice și modelatoare pe care le oferă, prin combinațiile și

conexiunile pe care le propune și le argumentează. O astfel de sinteză îmbină logici diferite, de la cele formale la cele de conținut, favorizând obținerea unei construcții care reflectă, semnificativ și polifațetat, tema cercetată.

Bibliografia analitică solicită numeroase tipuri de competențe din partea celui care o elaborează, întreaga lui capacitate de investigare, de cuprindere și de punere în relație a elementelor purtătoare de valoare prezente în spațiul infodocumentar.

Metodologia realizării bibliografiilor analitice s-a dezvoltat odată cu creșterea diversității tipologiei documentare și cu sporirea nevoii de valorificare a fiecărei componente semnificative din structura produselor infodocumentare. Așa cum principiile motoare ale bibliografiei – evidența și organizarea – sunt perene și universale, tot așa își păstrează valabilitatea și extensia cele mai multe dintre zonele metodei. Epoca electronică n-a anulat și n-a schimbat nici una dintre metodele bibliografice. Noile tehnologii n-au făcut decât să favorizeze dominarea cantității și să faciliteze aplicarea unor standarde de selecție.

În bibliografia analitică totul este complementar și deschis. Dacă bibliografia generală de evidență este un instrument preponderent orientat către alimentarea neselectivă a memoriei culturale, bibliografia analitică este un instrument preponderent orientat către cercetare și destinat, mai ales, satisfacerii unor cerințe bine focalizate.

Opțiunea analitică se bazează pe o decizie dificilă și plină de responsabilitate, pentru că ea implică un imens consum de resurse și un angajament total din partea autorului sau a echipei de autori.

*Analiza infodocumentară legată de o temă, o personalitate, o localitate, un proces etc. poartă pecetea obiectivelor stabilite, a momentului istoric în care se realizează și a competențelor antrenate. Simbolizarea elementelor descrierii, rafinamentul clasificărilor și capacitatea de receptare și de preluare a intereselor de informare ale beneficiarilor au cunoscut prefaceri mari în ultimele decenii, după cum evoluția formării specialiștilor în științele informării a lărgit în mod remarcabil sfera competențelor acestora.*

Caracteristicile analitice sunt determinate atât de întregul spectru al surselor selecționate cât și de fiecare sursă în parte. Cu cât este mai extins perimetrul de cercetare, cu atât divergența tehnică a documentelor poate reprezenta un factor mai mare de dificultate și cu cât purtătorii de informații au o structură mai complexă, cu atât investigația este mai laborioasă.

Relația cu universul surselor trebuie să combine în mod echilibrat nevoia de cuprindere rațională cu nevoia de specializare, știința de a surprinde relevanța cu priceperea și îndrăzneala de a realiza alături inedite și stimulative.

Efortul analitic se pune în valoare la nivelul dezarticulării surselor pe categorii formale și de conținut, adică în cercetarea polifațetată a entităților infodocumentare. Capacitatea de a distinge și de a diseca a bibliografului se exercită pe un teritoriu informațional, cel mai adesea plin de incongruențe, de diversitate și, uneori, de capcane.

Nici un document nu seamănă întru totul cu alt document. Nu se poate opera cu aceeași tehnică de investigare a structurii textelor de la un autor la altul, atunci când se urmărește realizarea unui index de subiecte, de pildă, sau atunci când documentele au o structură de tip multimedia.

Analiza produce unități și cantități care pun probleme diferite și dificile de abordare solicitând, în același timp, un tip de mobilitate intelectuală mereu actualizat.

Identificarea, conceperea și realizarea structurilor secundare ale bibliografiei analitice care, împreună cu structura principală împlinesc arhitectura produsului final, reprezintă un lanț de activități superioare relevante pentru valențele întregului.

Structura generală a unei bibliografii analitice ample este una de tip arborescent. Pe edificiul de bază, purtătorul principal de ordine și al întregului aparat de identificare, pot să crească cel puțin tot atâtea componente secundare câte elemente de descriere sunt folosite sau, în limbaj actualizat, câte tipuri de metadate concură la deplina personalizare a documentelor. Puțini autori au făcut această experiență a investigării poliedrice a documentelor din perspectivă bibliografică. Poate nici n-ar mai trebui să-i spunem „bibliografică”, ci pur și simplu „informațională”, pentru că aceasta este finalitatea analitică. Efortul este uriaș dar consecințele sunt pe măsură, integral pozitive. Utilizatorul dispune de toate unghiurile posibile de abordare și de considerare critică a surselor. Fiecare indice secundar poate deveni furnizorul principal de răspunsuri și de orientări pentru cercetătorul interesat de informațiile respective.

Procesul analitic nu se finalizează doar expozitiv. Prin clasificare și ordonare devin vizibile atât lacunele cât și elementele redundante, se remarcă intensitatea, frecvența și focalizările abordărilor.

Considerarea interferentă a tuturor componentelor structurale pune în lumină un ansamblu informațional mult mai bogat în semnificații decât cele relevate de structura de bază. Complexitatea contemporană se reflectă în teoria și practica infodocumentară prin deschiderea integrală a conținutului mesajelor și semnalarea inteligentă a sensurilor. Astfel, travaliul analitic și structurarea polimorfă și sintetizatoare a instrumentelor de informare reprezintă forma încărcată de semnificații a participării profesiilor infodocumentare la progresul cunoașterii. Valoarea adăugată, înmagazinată în modalitățile de codificare simbolică și, cu deosebire, în versatilitatea combinațiilor informaționale reflectă caracteristicile de creativitate ale acestor profesii.

Câtă vreme omul va fixa și va trece prin timp și spațiu încercările și rezultatele efortului său de cunoaștere, cercetarea analitică și reflectarea conținutului produselor infodocumentare, în forme din ce în ce mai profunde și mai incitante, va rămâne indispensabilă și mobilizatoare.

În spațiul românesc, gândirea bibliografică este departe de a-și fi construit o strategie pe baza căreia să fie antrenate și puse în relație energiile necesare pentru a oferi, în final, acel corpus de referințe total, acel sistem de instrumente ierarhizate care să aducă cercetarea mai aproape de obiectivele ei majore.

Cu câteva bune zeci de ani în urmă scriam, cu entuziasm și cu speranță, despre nevoia de coordonare bibliografică la scară națională. Nu avem până astăzi nici strategie bibliografică națională, nici coordonare, deși hărnicia multor profesioniști de valoare din perimetrul infodocumentar românesc a umplut rafturi întregi cu instrumente de bună factură. Cele mai multe astfel de lucrări sunt bibliografii de ramură, locale, personalia, indici de reviste etc. cu caracteristici analitice mai mult sau mai puțin urmărite și realizate. Perioade întregi sunt descoperite, iar abordările analitice diacronice sunt destul de puține. Distanța până la cuprinderea integrală a universului național al surselor infodocumentare este uriașă. Marele suport de ordine și de certitudine al culturii române n-a fost încă edificat.